

فرهنگسازی تا پیاده‌سازی نهج‌البلاغه؛ کتابی که بوی زندگی می‌دهد

ره‌نگاران/ نهج‌البلاغه نه فقط یک متن تاریخی، بلکه راهنمایی زنده و کاربردی برای انسان معاصر است، که برای فرهنگسازی آن در جامعه نیازمند پیاده‌سازی رفتار عملی آن هستیم.

به گزارش [پایگاه اطلاع‌رسانی ره‌نگاران-بهرام قربانپور](#): نهج‌البلاغه را می‌توان آیین‌های تمام‌نما از اندیشه، ایمان و شخصیت امام علی(ع) دانست؛ مجموعه‌ای از خطبه‌ها، نامه‌ها و حکمت‌ها که قرن‌هاست تشنگان حقیقت و عدالت را سیراب می‌کند. این کتاب تنها یک اثر دینی یا تاریخی نیست، بلکه می‌توان آن را «کتاب زندگی» نامید؛ زیرا در هر صفحه‌اش درسی برای خودسازی فردی، راهی برای تعالی اخلاقی و نسخه‌ای برای سامان‌دهی جامعه وجود دارد.

اهمیت انس با نهج‌البلاغه زمانی بیشتر آشکار می‌شود که شرایط امروز را در نظر بگیریم. جامعه ما درگیر چالش‌هایی نظیر ضعف در اخلاق عمومی، فشارهای اقتصادی، گسترش فردگرایی و کمرنگ شدن ارزش‌های معنوی است. در چنین فضایی، بازگشت به سرچشمه‌های ناب معرفت می‌تواند راهی برای بازسازی هویت فردی و اجتماعی باشد. نهج‌البلاغه در این میان جایگاهی ویژه دارد؛ زیرا سخنان امام علی(ع) از یک سو انسان را به پاکی درون، تقوا، صداقت و صبر دعوت می‌کند و از سوی دیگر، در سطح اجتماعی عدالت‌خواهی، مسئولیت‌پذیری و مبارزه با فساد را به‌عنوان اصل‌های بنیادین مطرح می‌سازد.

انس با این کتاب تنها به معنای خواندن چند خطبه یا جمله کوتاه نیست؛ بلکه باید آن را به یک سیره عملی و یک سبک زندگی تبدیل کرد. همان‌گونه که بسیاری از اندیشمندان و متفکران جهان نیز اعتراف کرده‌اند، نهج‌البلاغه فراتر از یک متن مذهبی است و حاوی دستورالعمل‌هایی جاودانه برای اداره جامعه و تعالی انسان است. اگر در زندگی روزمره، خانواده، روابط اجتماعی و حتی در عرصه مدیریت کشور به آموزه‌های امام علی(ع) توجه شود، بسیاری از بحران‌های اخلاقی و اجتماعی کاهش خواهد یافت.

از سوی دیگر، نسل جوان بیش از دیگران نیازمند ارتباط عمیق با نهج‌البلاغه است. جوانی دوران شور، جست‌وجو و حقیقت‌خواهی است و اگر این نسل به‌درستی با کلمات امام علی(ع) آشنا شود، سرمایه‌ای بزرگ

برای آینده جامعه خواهد بود. بنابراین، وظیفه نهادهای فرهنگی و رسانه‌ای آن است که زمینه انس عمومی با این کتاب گرانسنگ را فراهم کنند و با زبان روز و ابزارهای خلاقانه، پیام‌های جاودانه نهج‌البلاغه را به گوش همگان برسانند.

با توجه به این ضرورت‌ها، برای واکاوی بیشتر اهمیت مطالعه و انس با نهج‌البلاغه و بررسی راهکارهای عملی در این زمینه، گفتگویی با «حمید دولت‌پناه» کارشناس فرهنگی و پژوهشگر حوزه اندیشه اسلامی انجام داده‌ایم که با هم می‌خوانیم.

در ابتدای گفتگو بفرمایید جایگاه نهج‌البلاغه در خودسازی فردی چیست و چرا باید به آن رجوع کرد؟

نهج‌البلاغه مکتبی کامل برای انسان‌سازی است. امام علی(ع) در خطبه‌ها و حکمت‌های این کتاب، انسان را به تقوا، صداقت، زهد، صبر و پرهیز از دلبستگی‌های دنیا دعوت می‌کند. مطالعه مداوم این معارف، فرد را از درون متحول می‌سازد و به او آرامش و جهت‌دهی معنوی می‌بخشد. به بیان دیگر، انس با نهج‌البلاغه همانند یک مدرسه اخلاق است که شاگردانش را برای رسیدن به قله‌های معنویت پرورش می‌دهد.

آموزه‌های نهج‌البلاغه چگونه می‌تواند در سبک زندگی امروز کاربردی شود؟

بسیاری از مشکلات ما ریشه در غفلت از اخلاق، انصاف و عدالت دارد. در نهج‌البلاغه راهکارهای روشنی برای کنترل خشم، پرهیز از اسراف، رعایت حقوق دیگران و داشتن روحیه امید و تلاش بیان شده است. اگر این آموزه‌ها در خانواده، محیط کار و روابط اجتماعی جاری شود، بسیاری از ناهنجاری‌ها و اختلافات کاهش خواهد یافت.

بُعد اجتماعی و حکومتی نهج‌البلاغه چه جایگاهی دارد؟

امام علی(ع) در نامه‌ها و خطبه‌های خود به صراحت از عدالت اجتماعی، رعایت حقوق مردم و مبارزه با فساد سخن گفته‌اند. نامه معروف ایشان به مالک اشتر نمونه‌ای روشن از یک منشور حکمرانی عادلانه است. جامعه امروز ما نیز می‌تواند از این الگو برای مبارزه با تبعیض و تقویت عدالت بهره‌مند شود.

برای جذب نسل جوان به نهج‌البلاغه چه باید کرد؟

جوانان علاقه‌مند به حقیقت هستند اما زبان انتقال این حقیقت باید

متناسب با ذائقه آنان باشد. استفاده از رسانه‌های نوین، تولید آثار هنری، فیلم، تئاتر و حتی اپلیکیشن‌های آموزشی می‌تواند نسل جوان را با معارف نهج‌البلاغه آشنا سازد. همچنین برگزاری جلسات گفت‌وگوی آزاد و پرسش و پاسخ می‌تواند فضای تعامل بیشتری ایجاد کند.

چه راهکارهایی برای ترویج انس عمومی با نهج‌البلاغه پیشنهاد می‌کنید؟

لازم است نهادهای فرهنگی، آموزشوپرورش و رسانه‌ها دست به دست هم دهند. برگزاری جشنواره‌های فرهنگی، مسابقات کتابخوانی، کلاس‌های تفسیر موضوعی و حتی بهره‌گیری از فضای مجازی می‌تواند انس با نهج‌البلاغه را به یک فرهنگ عمومی تبدیل کند. مهم‌تر از همه، مسئولان و نخبگان باید خود الگوی عملی در استفاده از این کتاب باشند تا مردم اثر آن را در زندگی واقعی ببینند.

به نظر می‌رسد؛ نهج‌البلاغه نه فقط یک متن تاریخی، بلکه راهنمایی زنده و کاربردی برای انسان معاصر است؛ راهنمایی که می‌تواند هم فرد را بسازد و هم جامعه را به سمت عدالت و تعالی رهنمون کند.

نهج‌البلاغه؛ مکتب ماندگار انسان‌سازی و جامعه‌پردازی

ره‌نگاران/ نهج‌البلاغه تنها کتابی اخلاقی یا سیاسی نیست؛ بلکه می‌توان آن را دایره‌المعارف معرفت انسانی دانست. در این مجموعه گرانسنگ، پیوندی ژرف میان عقل و دل برقرار شده است.

به گزارش [پایگاه اطلاع‌رسانی ره‌نگاران](#)؛ بهرام قربانپور فعال رسانه‌ای گیلان در یادداشتی نوشت؛ در دنیای پرشتاب امروز که غبار روزمرگی و دغدغه‌های مادی بر ذهن و جان بسیاری از افراد سایه افکنده است، نیاز به بازگشت به سرچشمه‌های ناب معرفت بیش از هر زمان دیگری احساس می‌شود. یکی از این چشمه‌های زلال، نهج‌البلاغه است؛ میراث ماندگار امام علی(ع) که در قالب خطبه‌ها، نامه‌ها و حکمت‌ها

به ما رسیده و همچون چراغی فروزان، مسیر سعادت فردی و اجتماعی را روشن می‌سازد.

مطالعه و انس با این کتاب ارزشمند، تنها یک عمل عبادی یا فرهنگی ساده نیست، بلکه می‌تواند تحولی عمیق در ساحت‌های مختلف زندگی ایجاد کند. امام علی(ع) در نهج‌البلاغه، از یکسو انسان را به خودسازی و تهذیب نفس دعوت می‌کند؛ تقوا، صبر، صداقت، توکل و پرهیز از دنیاطلبی محورهای اساسی در کلام آن حضرت است که می‌تواند زمینه‌ساز آرامش درونی و رشد معنوی هر فرد باشد. از سوی دیگر، این کتاب به جامعه نگاهی کلان دارد و اصولی بنیادین در باب عدالت اجتماعی، حقوق مردم، مسئولیت‌پذیری و شیوه صحیح حکومت‌داری ارائه می‌دهد که همچنان برای دنیای امروز تازه و کارآمد است.

نهج‌البلاغه تنها کتابی اخلاقی یا سیاسی نیست؛ بلکه می‌توان آن را دایره‌المعارف معرفت انسانی دانست. در این مجموعه گرانسنگ، پیوندی ژرف میان عقل و دل برقرار شده است. هر خطبه و نامه، عقلانیتی ژرف و بینشی الهی را با عاطفه‌ای گرم و بیانی فصیح درهم می‌آمیزد. به همین دلیل، انس با نهج‌البلاغه نه تنها اندیشه را روشن می‌سازد، بلکه روح را نیز جلا می‌دهد و ذوق ادبی انسان را پرورش می‌بخشد.

یکی از مهم‌ترین وظایف جامعه امروز، ایجاد پیوند میان نهج‌البلاغه و نسل جوان است. جوانان تشنه حقیقت و معنویت‌اند، اما زبان و قالب انتقال این معارف باید با نیازها و ذائقه فکری آنان هماهنگ شود. بهره‌گیری از رسانه‌ها، هنر، فضای مجازی و حتی شیوه‌های نوین آموزشی می‌تواند این ارتباط را عمیق‌تر سازد. در این میان، مسئولیت نهادهای فرهنگی و رسانه‌ای دوچندان است تا با برنامه‌های خلاقانه و مداوم، نهج‌البلاغه را از قفسه کتابخانه‌ها به متن زندگی مردم بیاورند.

اما مخلص کلام؛ انس با نهج‌البلاغه تنها یک انتخاب فردی نیست، بلکه ضرورتی اجتماعی است. جامعه‌ای که آموزه‌های امام علی(ع) را در سبک زندگی و شیوه حکمرانی خود جاری کند، به‌سوی عدالت، معنویت و پیشرفت حقیقی گام برمی‌دارد. اگر بخواهیم بر بحران‌های اخلاقی، اجتماعی و حتی سیاسی امروز غلبه کنیم، بازگشت به کلمات نورانی نهج‌البلاغه راهی مطمئن و بی‌بدیل خواهد بود.

خودسازی معنوی و سبک زندگی علوی کلید موفقیت فردی و اجتماعی

ره‌نگاران/ با توجه به سرعت تغییرات در هزاره سوم، دستگاه‌های تربیتی و آموزشی نیز ناگزیر از بازنگری و بازسازی‌اند؛ جامعه‌ای که در برابر موج تحولات جهانی قرار دارد، تنها در صورتی می‌تواند هویت اصیل خود را حفظ کند که در کنار بهره‌گیری از فناوری و نوآوری، بنیان‌های دینی و معنوی خود را نیز تقویت کند.

به گزارش [بایگاه اطلاع‌رسانی ره‌نگاران-فاطمه لطیفی](#): در دنیای پرشتاب امروز، انسان بیش از هر زمان دیگری نیازمند پناهگاهی مطمئن برای آرامش روح و روان خویش است. بحران‌های اخلاقی، فشارهای اجتماعی و پیچیدگی‌های زندگی مدرن سبب شده است که بسیاری از افراد دچار سردرگمی و اضطراب شوند و در این میان، آنچه می‌تواند راهگشا باشد، بازگشت به معنویت و تکیه بر معارف اصیل دینی است. معنویت نه تنها مسیری برای رهایی فرد از محدودیت‌های مادی است، بلکه پلی برای ارتباط عمیق‌تر با حقیقت و آرامش درونی محسوب می‌شود.

با این حال، رسیدن به چنین جایگاهی بدون «خودسازی معنوی» ممکن نیست. خودسازی معنوی به معنای تربیت درونی و پرورش استعدادهای الهی انسان است که می‌تواند او را به انسانی متعادل، اخلاق‌مدار و مسئولیت‌پذیر بدل کند. این خودسازی تنها در پرتو ایمان، اندیشیدن به خالق و پرهیز از زشتی‌ها تحقق می‌یابد. از همین منظر است که اندیشمندان اسلامی و صاحب‌نظران فرهنگی بر اهمیت و ضرورت بازگشت به اصول معنوی تأکید دارند.

در کنار بعد فردی، جامعه نیز برای پیشرفت و سعادت خود نیازمند معنویت و سبک زندگی صحیح است.

نهج‌البلاغه چراغ راه بشریت

آموزه‌های علوی در نهج‌البلاغه، الگویی جامع از سبک زندگی، مدیریت و مسئولیت‌پذیری ارائه می‌دهد که می‌تواند چراغ راه جوامع امروزی

باشد. در این گنجینه ارزشمند، بر شاخصه‌هایی همچون عدالت‌خواهی، مشورت با خردمندان، کنترل خشم، حسن معاشرت و اعتدال تأکید شده است؛ شاخصه‌هایی که هر جامعه‌ای برای پایداری و پیشرفت به آن‌ها نیاز دارد.

در حوزه مدیریت نیز، امیرالمؤمنین (ع) در نامه‌های تاریخی خود به کارگزاران حکومتی، به‌ویژه نامه به مالک اشتر، اصولی جاودانه را مطرح کرده‌اند که همچنان در عصر حاضر کاربرد دارند. آغاز نامه با یادآوری بندگی خدا، توجه به تجربه‌های گذشته، پرهیز از تکرار خطاهای پیشین و تمرکز بر شایسته‌سالاری، نشان‌دهنده جامعیت نگاه علوی در اداره جامعه است. این آموزه‌ها، امروز نیز می‌تواند مبنای اصلاح ساختارهای مدیریتی و اداری کشور باشد.

با توجه به سرعت تغییرات در هزاره سوم، دستگاه‌های تربیتی و آموزشی نیز ناگزیر از بازنگری و بازسازی‌اند. جامعه‌ای که در برابر موج تحولات جهانی قرار دارد، تنها در صورتی می‌تواند هویت اصیل خود را حفظ کند که در کنار بهره‌گیری از فناوری و نوآوری، بنیان‌های دینی و معنوی خود را نیز تقویت کند. تربیت دینی و اجتماعی، اگر به‌روز و کارآمد نشود، نه‌تنها نمی‌تواند پاسخگوی نیازهای نسل جدید باشد، بلکه خود به عاملی برای فاصله گرفتن جوانان از ارزش‌های اصیل بدل خواهد شد.

در چنین شرایطی، نقش نخبگان فرهنگی و کارشناسان متعهد بیش از پیش اهمیت پیدا می‌کند.

معنویت پیوند انسان با عوالم غیرمادی است

حجت‌الاسلام احمد رفیعی‌پور چیرانی، کنشگر و کارشناس مسائل فرهنگی و مشاور فرهنگی بانک سپه استان گیلان، در گفتگو با خبرنگار پایگاه خبری «ره‌نگاران» با اشاره به تبیین ضرورت خودسازی معنوی، بازخوانی آموزه‌های علوی در حوزه سبک زندگی و مدیریت اسلامی، با تأکید بر اینکه معنویت پیوند انسان با عوالم غیرمادی است، اظهار کرد: معنویت چیزی است که ما را از دنیای صرفاً مادی فراتر می‌برد و ارتباطی عمیق با حقیقت هستی برقرار می‌سازد. هر اندازه قدرت معنوی ما افزایش یابد، این ارتباط عمیق‌تر و پربارتر خواهد شد. همه انسان‌ها خواستار تجربه حالات خوش معنوی هستند، اما تحقق این امر تنها با خودسازی معنوی امکان‌پذیر است.

راهکارهای مهم خودسازی معنوی

این کنشگر مسائل فرهنگی و اعتقادی، خودسازی معنوی را یکی از مهم‌ترین انواع خودسازی دانست و بیان کرد: خودسازی معنوی مجموعه‌ای از فعالیت‌های ذهنی و عملی است که به تقویت قوای معنوی می‌انجامد. انسان دارای استعدادهای معنوی بسیاری است و اگر این استعدادها شکوفا شود، فرد می‌تواند گام‌های ارزشمندی در زندگی مادی و معنوی خود بردارد.

رفیعی‌پور چیرانی مهم‌ترین راهکارهای خودسازی معنوی را «تفکر در خالق»، «تقویت ایمان» و «دوری از زشتی‌ها» برشمرد و بیان کرد: اندیشیدن به خدا، انسان را از غفلت‌ها رها می‌سازد. تقویت ایمان، آرامش و یقین را جایگزین تردیدها می‌کند و پرهیز از پدیده‌های ناپسند زمینه‌ساز رشد معنوی و اخلاقی خواهد بود.

این کارشناس مسائل دینی با اشاره به آموزه‌های مدیریتی امام علی(ع) اضافه کرد: امیرالمؤمنین(ع) در نامه معروف به مالک اشتر،

نخستین سخن خود را با یادآوری بندگی خدا آغاز می‌کند. این نگاه، درسی بزرگ برای مدیران است که بدانند هیچ قدرتی جز از ناحیه پروردگار نیست. حضرت علی(ع) به مالک اشتر توصیه می‌کند که از گذشته غافل نباشد و عملکرد حاکمان پیشین را بررسی کند. این توصیه برای هر مدیری که وارد عرصه مسئولیت می‌شود کاربرد دارد؛ چراکه شناخت گذشته به مدیر کمک می‌کند نگاه مردم نسبت به او بهبود یابد. آنطور که رفیعی‌پور چیرانی گفته؛ اگر تجربه‌های گذشته تلخ بوده است، باید کنار گذاشته شود و اگر عملکردهای مثبتی وجود داشته، باید سرمشق قرار گیرد. چنین نگاهی می‌تواند هر مدیر تازه‌وارد را در مسیر موفقیت یاری رساند.

وی سبک زندگی را به‌عنوان یکی از بنیادی‌ترین مسائل فرهنگی جوامع دانست و افزود: سبک زندگی، شیوه خاص زیستن هر فرد و جامعه است که بر مبنای اصول اعتقادی و معرفتی شکل می‌گیرد. آموزه‌های اصیل قرآن و حدیث، شاخصه‌های بسیاری برای زندگی صحیح معرفی کرده‌اند و در نهج‌البلاغه نیز این شاخصه‌ها به روشنی بیان شده است.

شاخصه‌های مهم سبک زندگی علوی

این کنشگر و کارشناس مسائل دینی، «مسئولیت‌محوری»، «مشورت با خردمندان»، «تفکر و اندیشه‌ورزی»، «عدالت‌خواهی»، «حسن معاشرت»، «کنترل خشم» و «اعتدال» را از جمله شاخصه‌های سبک زندگی علوی دانست و بیان کرد: این ویژگی‌ها می‌توانند به‌عنوان معیارهایی عملی برای یک زندگی مطلوب در دنیای امروز مورد توجه قرار گیرند.

رفیعی‌پور با اشاره به تحولات پرشتاب جهان معاصر بیان کرد: تغییر و نوآوری ویژگی بارز هزاره سوم است. در چنین شرایطی، همه دستگاه‌های تربیتی و اجتماعی نیازمند بازسازی هستند تا بتوانند پاسخگوی نیازهای جامعه باشند. فرایند تربیت دینی نیز باید متناسب با این تحولات نوسازی شود.

وی با استناد به نامه امام علی(ع) به حارث حمدانی خاطرنشان کرد: حضرت در این نامه به اهمیت روابط اجتماعی و تأثیر آن بر مناسبات اجتماعی اشاره کرده و نقش تربیتی آن را بسیار مهم دانسته‌اند. بنابراین تربیت دینی و اجتماعی نمی‌تواند از تحولات جامعه عقب بماند. هرچند حدود چهار دهه از اجرای طرح‌های تربیت اجتماعی در نظام آموزش و پرورش گذشته است، اما همچنان این نظام با چالش‌های فراوانی روبه‌روست. امروز بیش از هر زمان دیگر نیازمند تحولات بزرگ

در عرصه تربیت دینی و معنوی هستیم

این فعال فرهنگی با تأکید بر اهمیت شایسته‌سالاری در مدیریت سازمان‌ها اضافه کرد: سعادت جامعه و موفقیت سازمان‌ها به شایستگی مدیران بستگی دارد. انتخاب مدیران کاردان و لایق، شرط اصلی رسیدن به اهداف سازمانی است.

رفیعی‌پور چیرانی با بیان اینکه امیرالمؤمنین(ع) در نامه به مالک اشتر هشدار داده‌اند که هیچ خطری برای جامعه اسلامی همچون به قدرت رسیدن افراد فاقد اهلیت نیست، خاطرنشان کرد: در آن نامه، حضرت بیم خود را از آن بیان می‌کنند که نابخردان و نابکاران زمام امور را به دست گیرند، اموال عمومی را به بازیچه بدل سازند، بندگان خدا را به بردگی کشانند، با صالحان دشمنی کنند و فاسقان را حزب خود قرار دهند. این هشدار، برای همه دوران‌ها مصداق دارد و نشان‌دهنده جایگاه مهم شایسته‌سالاری در اندیشه علوی است.